

Robert Jakimowicz

DYNAMICZNY ROZWÓJ APEC WYZWANIEM DLA WIĘZI TRANSATLANTYCKICH

Wprowadzenie

Forum Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku (*Asia-Pacific Economic Co-operation* –APEC) jest jedyną instytucją międzynarodową, funkcjonującą w skali regionalnej Azji i Pacyfiku. W swoich założeniach nie dąży do stania się organizacją międzynarodową typu Unii Europejskiej, która przeszła już formy integracji ekonomicznej od strefy wolnego handlu przez unię celną, wspólny rynek, unię walutową (nie wszyscy członkowie UE wchodzą w jej skład), aż do częściowej unii politycznej. Nie jest możliwe osiągnięcie przez APEC wyższych form integracji gospodarczej ze względu na ogromne zróżnicowanie kulturowe, cywilizacyjne, społeczne i gospodarcze regionu. Podmiotami APEC są gospodarki państw członkowskich. Niemniej wiek XXI nazywa się wiekiem Azji i Pacyfiku. To ten region ma być liderem gospodarki światowej, a spychając Unię Europejską na dalsze miejsce, osłabi jej gospodarcze więzi transatlantyckie ze Stanami Zjednoczonymi. Jak się wydaje ciągły wzrost obecności gospodarczej USA w regionie Azji i Pacyfiku może oznaczać w najbliższych dekadach nieuchronny proces redukcji znaczenia gospodarki unijnej. W związku z tym pojawiają się pytania, jakie skuteczne kroki musi podjąć UE, aby nie doszło do urzeczywistnienia takiego wariantu? Czy toczące się rozmowy na temat powstania strefy wolnego handlu między UE i Stanami Zjednoczonymi, nawet gdy uznamy że zakończą się sukcesem,

w jakimś stopniu zahamują tę niekorzystną dla krajów unijnych tendencję, czy decyzja Stanów Zjednoczonych w obliczu agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej wobec niepodległego państwa ukraińskiego i wynikających z tego zagrożeń, dotycząca eksportu gazu łupkowego, w najbliższej perspektywie państwom unijnym pozwoli na wzrost konkurencyjności ich gospodarek? Poza tym ważną kwestią dla UE (wcześniej Wspólnoty Europejskiej, przede wszystkim EWG), której nie można pominąć, jest utrwalanie jej obecności gospodarczej w Azji Wschodniej i w Azji Południowo-Wschodniej, w którym to subregionie przez wiele dekad nie była wyraźnie obecna (efekty dekolonizacji). Dobrym przykładem jest tutaj ASEM.

Aby móc przynajmniej częściowo odpowiedzieć na te pytania, w niniejszym artykule uchwycono obraz stosunków gospodarczych panujących w APEC, USA zarówno z gospodarkami APEC, jak i z UE, odwołując się do wybranych wskaźników gospodarczych. Ponadto zasygnalizowano problem znaczenia stanu stosunków gospodarczych w ramach ASEM jako jednego z istotnych narzędzi rozwiązywania obecnych problemów gospodarczych.

Powstanie i rozwój więzi gospodarczych w ramach APEC w latach 1989–2013 (wybrane aspekty)

Forum Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku, której pomysłodawcą był premier Australii Robert Hawke, powstało w listopadzie 1989 r. w Canberrze (Australia)¹. Na jego powstanie złożyły się między innymi takie przesłanki, jak: wzrost gospodarczy państw, a wraz z nim rozwój handlu wewnątrzregionalnego i inwestycji; potrzeba swobodnego dostępu do rynków eksportowych innych państw; wzrost znaczenia międzyregionalnej rywalizacji handlowej; powstanie potencjalnego zagrożenia ze strony zamkniętych bloków handlowych dla państw niebędących ich członkami; wzrost liczby sporów handlowych między najważniejszymi państwami wymagający stworzenia efektywnego mechanizmu ich rozwiązywania². W związku z tym od początku istnienia APEC determinowały i determinują, do dziś, m.in. takie cele, jak: redukcja barier handlowych i inwestycyjnych w celu umożliwienia swobody przepływu dóbr, usług i kapitału między gospodarkami regionu; współpraca technologiczna, zapewnienie narodom regionu udziału w korzyściach wzrostu gospodarczego, lepsza edukacja; dążenie do ściślejszej integracji gospodarczej dzięki postępowi w telekomunikacji i transporcie; popieranie zrów-

¹ Krajami założycielskimi były: Australia, Japonia, Kanada, Korea Południowa, Nowa Zelandia, Stany Zjednoczone oraz sześć państw ASEAN: Brunei, Filipiny, Indonezja, Malezja, Singapur, Tajlandia. Nowymi członkami APEC stały się: Chiny, Hongkong i Tajwan w 1991 r.; Meksyk i Papua-Nowa Gwinea w 1993 r.; Chile w 1994 r.; Peru, Rosja i Wietnam w 1998 r. Obecnie APEC liczy 21 członków.

² M. Halizak, *Stosunki międzynarodowe w regionie Azji i Pacyfiku*, Warszawa 1999, s. 245–246, [za:] K. Anderson, H. Norheim, *European and American Regionalism: Effects and Optins for Asia*, „Journal of the Japanese and International Economies” 1994, No. 3, s. 454–457.

noważonego wzrostu gospodarczego i sprawiedliwego rozwoju; zrównoważone korzystanie z istniejących zasobów. Cele te zostały przedstawione w deklaracji politycznej przyjętej 15 listopada 1994 r. w trakcie drugiego posiedzenia szefów państw w Bogor, w Indonezji³.

Mapa 1. Członkowie APEC

Źródło: www.infat.govt.nz/Trade-and-Economic-Relations/APEC/index.php.

Wyływały one z wniosku, jaki państwa członkowskie wysnuły z obrad rok wcześniej w Seattle: „nasze rozmaite gospodarki stają się bardziej wzajemnie zależne i przesuwają się do wspólnoty gospodarek Regionu Azji i Pacyfiku”⁴. Ponadto państwa członkowskie postawiły sobie za cel zbudowanie w regionie do roku 2010 strefy wolnego i otwartego handlu i inwestycji dla państw rozwiniętych, natomiast dla państw rozwijających się nie później niż do 2020 r.⁵ Przy czym, jak podkreślono dalej, proces redukcji barier między gospodarkami APEC ma być realizowany również równolegle między gospodarkami APEC i gospodarkami do niej nienależącymi, ale szczególnie dynamicznie się rozwijającymi.

³ *Bogor Declaration – APEC Economic Leaders’ Declaration of Common Resolve*, Bogor, Indonesia, 15 November 1994, www.apec.org/Meeint-Papers/Leaders-Declarations/1994/1994_aelm.aspx [27.04.2014].

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

19 listopada 2005 r., w trakcie posiedzenia szefów państw i rządów w Pusanie w Korei Południowej, zostało udzielone poparcie dla „mapy drogowej Pusan” (Busan), mającej za zadanie dalsze rozwijanie międzynarodowego środowiska handlowego i osiągnięcie założeń z Bogor. Wśród celów pojawiły się m.in.:

- poparcie dla wielostronnego systemu handlowego,
- wzmacnianie działań zbiorowych i indywidualnych,
- promowanie wysokiej jakości regionalnych porozumień handlowych i porozumień o wolnym handlu,
- porządek dzienny działalności handlowej Pusan (Busan)⁶.

Regionalne porozumienia handlowe i porozumienia o wolnym handlu miały przyczyniać się do osiągnięcia coraz większego stopnia wolnego handlu i inwestycji. Ponadto pojawiła się istotna kwestia wprowadzenia w życie reformy strukturalnej do 2010 r. oraz inicjatywa rozwijania prywatnego sektora⁷.

Osiąganiu wyznaczonych celów i zadań służy stopniowa instytucjonalizacja APEC, która okazała się niezbędna. Jej większego zaawansowania i wzrostu znaczenia obawia się wiele krajów APEC. Obawa ta wiąże się z dominacją najsilniejszych gospodarek członkowskich, takich jak amerykańska, japońska czy chińska. Intensyfikacja działalności forum oraz stopniowe poszerzanie zakresu i wykonywanych funkcji, wymogło powstanie Sekretariatu Forum w 1992 r. z siedzibą w Singapurze. Każdego roku jedna z 21 członkowskich gospodarek gości spotkania APEC i służy jako przewodniczący APEC. Goszcząca gospodarka APEC jest odpowiedzialna w roku przewodzenia za spotkania liderów gospodarczych, spotkania ministerialne, urzędników seniorów, Rady ds. Biznesu APEC i Konsorcjum Centrów Badawczych APEC⁸. Odbywają się także sektorowe spotkania ministerialne. Wymienione spotkania zaliczane są do poziomu strategicznego. Natomiast do poziomu roboczego zaliczane są: Komitet ds. Handlu i Inwestycji, Komitet Budżetowo-Administracyjny, Komitet Ekonomiczny, Komisja Nadzorująca ds. Ekologiczno-Technologicznych Spotkania Urzędników Seniorów, grupy do zadań specjalnych i grupy robocze⁹.

Główny cel APEC, czyli popieranie trwałego wzrostu gospodarczego i dobrobytu w regionie Azji i Pacyfiku, pomimo dwóch kryzysów gospodarczych – azjatyckiego z lat 1997–1998 i amerykańskiego, których wybuchł w 2008 r., jest konsekwentnie realizowany. Jednym z najważniejszych wskaźników, który należy brać pod uwagę w pierwszej kolejności jest produkt krajowy brutto. Jak wynika z tabeli 1, PKB od 1989 r. do 2012 r. wzrósł z 10 bln 945 mld dolarów do 41 bln 210 mld dolarów, czyli prawie czterokrotnie. Niemniej udział procentowy APEC

⁶ *13th APEC Economic Leaders' Meeting: Busan Declaration*, Busan, Korea, 18–19 November 2005, www.mofa.go.jp/policy/economy/apec/2005/dec.html [27.04.2014].

⁷ *Ibidem*.

⁸ APEC Outcomes & Outlook 2013/2014, www.publications.apec.org/publication-detail.php?pub_id=1508 [04.05.2014].

⁹ *Ibidem*.

w światowym PKB nie obrazuje imponującej różnicy. O ile w 1989 r. wyniósł on 57,4%, o tyle w 2012 r., kształtując się na poziomie 57,5%, był zaledwie większy o 0,1%. Największa różnica miała miejsce między 1989 a 2002 r. W 2002 r. udział ten wyniósł 60,4%, tj. był większy aż o 3% w stosunku do 1989 r. Natomiast według parytetu siły nabywczej PKB, od 1989 r. do 2012 r. wskaźnik ten wzrósł z 11 bln 297 mld dolarów do 46 mld 595 mln, tj. o 35 bln 298 mld dolarów, co oznacza wzrost ponadczterokrotny. Natomiast udział procentowy w światowym PKB wzrósł aż o 4,5% (1989 r. – 51,5%; 2012 r. – 56%), co okazało się największą różnicą w omawianym okresie.

Tabela 1. PKB (nominalny) i według parytetu siły nabywczej w mld dolarów

PKB (nominalny) w mld dolarów				
Lata	APEC	Gospodarki spoza APEC	Świat	Udział % APEC w światowym PKB
1989	10 945	8 117	19 062	57,4
1996	17 189	13 358	30 547	56,3
2002	20 191	13 212	33 403	60,4
2006	27 434	22 018	49 452	55,5
2011	39 166	31 054	70 221	55,8
2012	41 210	30 497	71 707	57,5
PKB (według parytetu siły nabywczej) w mld dolarów				
1989	11 297	10 625	21 922	51,5
1996	18 499	15 776	34 275	54,0
2002	25 319	20 958	46 276	54,7
2006	33 947	27 879	61 825	54,9
2011	43 998	35 288	79 286	55,5
2012	46 595	36 545	83 140	56,0

Źródło: *The APEC Region Trade and Investment 2013*, Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government, s. 24, www.df.at.gov.au/publications/stats-pubs/downloads/APEC-2013.pdf [04.05.2004], [za:] International Monetary Fund, US Census Bureau, *World Economic Outlook Database*, April 2013.

Ponadto zestawienie PKB gospodarek APEC i pozostałych spoza APEC wyraźnie wskazuje, że w omawianym okresie PKB APEC jest wyraźnie wyższy od PKB wszystkich pozostałych gospodarek, zarówno nominalnego, jak i o parytecie siły nabywczej. W 1989 r. różnica ta, na korzyść APEC, wyniosła 2 bln 828 mld dolarów, a w 2012 r. aż 10 bln 713 mld dolarów. Natomiast według parytetu siły nabywczej, w 1989 r. wynosiła 672 mld dolarów, a w 2012 r. 10 bln 50 mld dolarów.

Tabela 2. PKB *per capita* (nominalny) i według parytetu siły nabywczej w dolarach

PKB <i>per capita</i> (nominalny) w dolarach			
Lata	APEC	Gospodarki spoza APEC	Świat
1989	5 188	2 627	3 666
1996	7 005	4 016	5 285
2002	7 798	3 616	5 350
2006	10 291	5 667	7 548
2011	14 180	7 432	10 117
2012	14 823	7 197	10 218
PKB <i>per capita</i> (według parytetu siły nabywczej) w dolarach			
1989	5 355	3 438	4 216
1996	7 538	4 743	5 930
2002	9 779	5 735	7 412
2006	12 734	7 175	9 437
2011	15 930	8 445	11 423
2012	16 760	8 824	11 847

Źródło: *The APEC Region Trade and Investment 2013*, Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government, s. 24, www.df.at.gov.au/publications/stats-pubs/downloads/APEC-2013.pdf [04.05.2004], [za:] International Monetary Fund, Census Bureau, *World Economic Outlook Database*, April 2013.

Również w przypadku PKB *per capita* średnia APEC ma przewagę nad średnią *per capita* gospodarek spoza APEC. Przewaga ta była w 1989 r., w przypadku PKB *per capita* nominalnego prawie dwukrotna, natomiast według parytetu siły nabywczej, jedynie półtorakrotna. W 2012 r. odpowiednio, PKB *per capita* nominalnie było ponaddwukrotnie wyższe oraz według parytetu siły nabywczej prawie dwukrotnie. Z powyższych danych, przytoczonych w tabeli, średni PKB *per capita* gospodarek APEC zarówno w 1989, jak i 2012 r., nominalnie i parytetu siły nabywczej, jest wyraźnie wyższe, choć dysproporcja nie jest już tak duża.

W przypadku kolejnego wskaźnika, jakim jest wartość obrotów handlowych towarów i usług, wyraźnie zaznacza się wyraźna dynamika ich wzrostu. O ile w 1989 r. – roku, w którym powołano do życia APEC, ich wartość wyniosła 3 bln 145 mld 843 mln dolarów, o tyle w 2012 r. wyniosła aż 21 bln 94 mld 657 mln dolarów, czyli była większa ponad 6,7 razy. Udział zatem w światowych obrotach handlowych towarów i usług APEC wyniósł 44,9%, jak wynika z tabeli 3, czyli region Azji i Pacyfiku nie dominował jeszcze w łącznej wartości światowych obrotów towarów i usług.

Wśród liderów w pierwszej piątce w 2012 r. znalazły się, według kolejności: Stany Zjednoczone – 4 bln 903 mld 54 mln dolarów (10,4% światowego udziału), Chiny – 4 bln 340 mld 87 mln dolarów (8,95% światowego udziału), Japonia – 2 bln 6 mld 418 mln dolarów (4,4% światowego udziału), Korea Południowa – 1 bln 286 mld 486 mln dolarów (2,85 światowego udziału) i Kanada – 1 bln 102 mld 613 mln dolarów (2,4% światowego udziału).

Tabela 3. Wartość obrotów handlowych towarów i usług członków APEC (w mln dolarów)

	1989	1996	2002	2006	2011	2012	% udział w świecie
Australia	106656	171160	20485	343719	614229	620208	1,35
Brunei	2741	8344	6370	10885	20180	18119	0,05
Kanada	288057	438027	560210	911656	1089371	1102613	2,4
Chile	18832	40699	41186	106386	175816	175044	0,4
Chiny	120571	333067	707210	1953957	4055201	4340087	8,95
Tajpej	139489	258762	289772	477129	660466	646896	1,45
Rosja		161407	53346	430492	802019	808423	1,75
Filipiny	23715	74935	83180	111935	138276	146586	0,3
Hongkong	172669	440514	481099	768220	1141496	1228436	2,5
Indonezja	49970	114482	112156	194778	432946	438778	0,95
Japonia	671563	955376	927004	1478113	1992677	2006418	4,4
Malezja	55305	189405	205146	336678	489794	504229	1,1
Meksyk	60939	207014	359197	543925	745113	786848	1,65
Nowa Zelandia	23277	37532	38925	63240	94024	94795	0,2
Papua Nowa Gwinea	3478	6034	4752	10599	21908	24082	0,05
Peru	7758	18015	19063	45137	94244	89065	0,2
Korei Południowa	141958	333870	382153	761864	1276144	1286486	2,85
Singapur	110939	305868	306118	642216	999072	1018748	2,2
Tajlandia	55530	179977	165319	316423	543382	582091	1,2
USA	1086892	1806186	2368723	3640567	4725299	4903054	10,4
Wietnam	5504	23295	43098	94950	224206	273652	0,5
APEC ogółem	3145843	6103970	7458834	13203411	20335862	21094657	44,9
inne kraje	4587457	74652230	9036066	17057289	24985038	24607143	55,1
świat ogółem	7733300	13569200	16494900	30260700	45320900	45701800	100,0

Źródło: *The APEC Region Trade and Investment 2013*, Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government, s. 26, www.df.at.gov.au/publications/stats-pubs/downloads/APEC-2013.pdf [04.05.2004], [za:] International Monetary Fund, US Census Bureau, *World Economic Outlook Database*, April 2013.

Inaczej jednak przedstawia się obraz pokazujący udział APEC w jedynie wartości światowego obrotu towarowego wewnątrz Forum, który, jak wynika z tabeli 4, wynosi aż 68,8%, natomiast w przypadku Unii Europejskiej 14,35%, zaś pozostałych gospodarek 16,85%. Podobnie wygląda kolejność liderów w pierwszej piątce: Stany Zjednoczone – 2 bln 284 mld 805 mln dolarów (16,25%), Chiny – 2 bln 441 mld 261 mln dolarów (12,25%), Japonia – 1 bln 202 mld 190 mln dolarów, Korea Południowa – 739 mld 430 mln dolarów (3,6%) i Meksyk – 613 mld 72 mln dolarów (3,25%). Należy także podkreślić, że wartość obrotów handlowych

wewnątrz APEC, jak wynika z tabeli 4, była 6,6 razy większa od wartości z roku 1989. Każdy z przytoczonych okresów charakteryzował się dynamicznym wzrostem wartości obrotów.

Należy tu dodać, że średnia taryfy celnej gospodarek uprzemysłowionych – Australii, Kanady, Japonii, Nowej Zelandii i Stanów Zjednoczonych spadła w latach 1996–2008 z 7% do 3,9%. W tym czasie taryfy celne gospodarek Singapuru i Hongkongu były zerowe¹⁰.

W przypadku wartości zewnętrznych strumieni bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) sytuacja dla Unii Europejskiej była w pierwszej dekadzie XXI w., do 2008 r., korzystniejsza niż APEC. Na przykład w 2005 r. wartość zewnętrznych strumieni BIZ UE wyniosła 603 mld 300 mln dolarów, a w przypadku APEC jedynie 159 mld 850 mln dolarów, co oznaczało prawie czterokrotną przewagę Unii. Po raz pierwszy, w 2009 r., wartość zewnętrznych strumieni BIZ APEC była wyższa, jak pokazuje tabela 5, od unijnych przeszło półtora raza, a w 2012 r. prawie trzykrotnie. Gwałtowny spadek zewnętrznych strumieni BIZ UE wynikał niewątpliwie z pogrążenia się w kryzysie gospodarczym strefy euro, wywołanym przez amerykański kryzys finansowy w 2008 r.

Natomiast w wypadku wewnętrznych strumieni BIZ, APEC wytworzyła ich najwięcej w omawianym okresie 2000–2012, choć generalnie utrzymuje się w trendach światowych. Jednak stopień ich wzrostu i spadku się różnił w przypadku APEC, w roku 2012 był mniejszy niż na całym świecie, ponadto wewnętrzne strumienie BIZ APEC nie były aż tak niestabilne. W latach 2005–2008 inne światowe regiony przyciągały bardziej BIZ niż gospodarki APEC, natomiast od wybuchu globalnego kryzysu finansowego, te gospodarki stają się coraz bardziej korzystnym miejscem dla BIZ, w porównaniu z resztą świata¹¹.

Tabela 4. Wartość obrotów towarowych wewnątrz APEC (w mln dolarów)

	1989	1996	2002	2006	2011	2012	% udział w świecie
Australia	55663	79923	97871	188102	379466	389548	1,95
Brunei	2594	5287	4975	8924	15766	16172	0,1
Kanada	198996	331831	418664	619264	733827	757201	4,25
Chile	7317	18053	17276	50865	94414	97985	0,5
Chiny	61547	327307	566318	1327538	2316551	2441261	12,25
Tajpej	90994	183796	214735	372014	509066	508610	2,15
Rosja		29049	34562	94285	204930	218235	1,05
Filipiny	16495	47340	70791	107128	137851	144094	0,9
Hongkong	93388	171180	200933	354874	541910	607499	6,45
Indonezja	32885	72171	80040	163600	315676	323850	1,85
Japonia	331692	558586	558814	871540	1193349	1202190	5,95

¹⁰ *APEC 2010 Bogor Goals*, www.dfat.gov.au/publications/trade/APEC-201-Bogor-Goals.html [27.04.2014].

¹¹ *Foreign Direct Investment cross APEC. Impediments and Opportunities for Improvement*, The University of Southern California Marshall School of Business, October 2013, s. 28, www-marshall.usc.edu/assets/158/25803.pdf [12.05.2014].

Malezja	42168	136498	158912	264711	402820	418713	2,0
Meksyk	61145	147662	262959	394985	578039	613072	3,25
Nowa Zelandia	12209	20925	21336	34162	52078	53149	0,3
Papua Nowa Gwinea	2341	3744	2427	5492	12803	13701	0,1
Peru	2987	6541	7568	22237	47939	49408	0,3
Korea Południowa	92020	180433	228515	449265	730327	739430	3,6
Singapur	63390	166252	152482	266629	394988	409928	2,6
Tajlandia	31914	92403	97446	187914	312380	328798	1,8
USA	547795	978819	1193315	1761108	2188105	2284805	16,25
Wietnam	1298	14020	25945	66027	166589	195388	1,25
APEC ogółem	1786648	3575818	4415934	7612753	11329282	11809037	68,8
Unia Europejska	455058	800407	954915	1712384	2444951	2405281	14,35
inne kraje	339462	580003	715763	1777213	3294069	3412689	16,85
świat ogółem	2581167	4956228	6086586	11031725	17068302	17627008	100,0

Źródło: *The APEC Region Trade and Investment 2013*, Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government, s. 26, www.df.at.gov.au/publications/stats-pubs/downloads/APEC-2013.pdf [04.05.2004], [za:] International Monetary Fund, US Census Bureau, *World Economic Outlook Database*, April 2013.

Tabela 5. Zewnętrzne strumienie BIZ w latach 2001–2012 (w mld dolarów)

Rok	2001	2003	2005	2007	2008	2009	2011	2012
APEC	276,04	244,17	159,85	798,01	792,21	632,9	941,62	893,49
UE	432,60	294,56	603,30	1 257,89	982,04	381,96	536,50	323,13

Źródło: *Foreign Direct Investment Cross APEC. Impediments and Opportunities for Improvement*, The University of Southern California Marshall School of Business, October 2013, s. 38, www-marshall.usc.edu/assets/158/25803.pdf [12.05.2014].

Poruszając problem wewnętrznego strumienia BIZ w APEC, należy zwrócić szczególną uwagę na Stany Zjednoczone i Chiny. Lata 2006–2012 charakteryzują się doganianiem największego inwestora amerykańskiego przez chińskiego. O ile w 2008 r. wspomniane BIZ wyniosły w przypadku USA 306 mld 370 mln dolarów, a Chin 108 mld 31 mln dolarów, o tyle w 2012 r., odpowiednio: 167 mld 620 mln i 121 mld 80 mln dolarów. Zatem dystans Chin do Stanów Zjednoczonych zmniejszył się ze 198 mld 60 mln do 46 mld 540 mln dolarów¹².

¹² *Ibidem*, s. 63.

Tabela 6. Wewnętrzne strumienie BIZ w latach 2001–2012 (w mld dolarów)

Rok	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011	2012
APEC	183,48	159,53	210,14	522,54	334,73	434,18	505,70	529,62
Świat	863,17	601,25	989,62	2002,69	1216,47	1408,54	1651,51	1350,93

Źródło: *Foreign Direct Investment cross APEC...*, s. 28 [12.05.2014].

Sprawa dalszego dynamicznego rozwoju gospodarek członkowskich została poruszona przy okazji nadchodzącego 25-lecia APEC przez ministra spraw zagranicznych Chin, Wang Yi, na nieformalnym spotkaniu urzędników seniorów, które odbyło się 10 grudnia 2013 r. w Pekinie. Przedstawiając szereg uwag podkreślił m.in., że przegląd i podsumowanie 25 lat rozwoju APEC wykazał, iż Forum stworzyło warunki lepszego życia dla 2 bln 800 mld ludzi 21 jego członków, przyczyniając się do łatwiejszego podziału wśród ludzi produktów, usług i odnoszenia przez nich ogromnych korzyści z szybkiego postępu naukowego i technologicznego. Dzisiaj „tort” współpracy azjatycko-pacyficznej staje się większy i przybliża do siebie narody jak nigdy dotąd¹³. Z drugiej strony minister zwrócił uwagę, że

[...] region jest świadkiem gwałtownego wzrostu mechanizmów współpracy bilateralnej, multilateralnej, regionalnej i subregionalnej. Na początku powstania APEC były jedynie trzy fora współpracujące i trzy porozumienia o wolnym handlu w regionie Azji i Pacyfiku. Obecnie ma miejsce 25 mechanizmów współpracy i 56 porozumień o wolnym handlu. Sytuacja ta oznacza według niego, że członkowie APEC stoją w obliczu „dylematu możliwości wyborów opcji”, kiedy dochodzi do bezpośredniego skupienia się na współpracy. W APEC występują równoległe dwa trendy: integracji i fragmentaryzacji¹⁴.

Według ministra Wang Yi, Forum powinno się skoncentrować w 2014 r. na trzech rzeczach: konieczności nieustannej realizacji pracy nad integracją gospodarczą Azji i Pacyfiku. Między innymi w tym celu należy wykorzystać doświadczenie porozumień o wolnym handlu. Po drugie APEC potrzebuje zapewnienia sobie siły, prowadzącej do wzrostu gospodarczego w regionie. Po trzecie APEC powinno torować drogę dotyczącą zdolności przyłączeniowej¹⁵. Wcześniej na 21. Spotkaniu Liderów Gospodarczych APEC, został osiągnięty konsensus na temat kwestii takich, jak realizacja celów Bogor w 2020 r., promowanie kwitnącego wielostronnego systemu handlowego i budowanie lepszej zdolności przyłączeniowej w regionie Azji i Pacyfiku¹⁶.

¹³ *Shaping future through Asia-Pacific partnership: China's FM, Remarks by H.E. Wang Yi, Minister of Foreign Affairs of the People's Republic of China, The APEC Informal Senior Officials' Meeting, Beijing, 10 December 2013, www.apec-china.org.cn [10.05.2014].*

¹⁴ *Ibidem.*

¹⁵ *Ibidem.*

¹⁶ *21st APEC Economic Leaders' Meeting concluded, www.apec-china.org.cn/41/2013/10/08/3@1417.htm [10.05.2014].*

Wybrane aspekty stosunków gospodarczych Stanów Zjednoczonych w ramach Forum Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku oraz UE

Wśród członków APEC znajdują się gospodarki, których PKB zajmuje trzy pierwsze miejsca w świecie: amerykańska, chińska i japońska. Stany Zjednoczone są obecnie najważniejszą gospodarką światową. Tworzą największy produkt krajowy brutto, który w 2013 r. wyniósł 16 bln 800 mld dolarów, a *per capita* był na poziomie 53 100 dolarów (liczby dotyczą zarówno PKB nominalnego, jak i PKB PPP), przy liczbie ludności 317 mln 845 tys. Z kolei druga gospodarka, Chin, miała wartość PKB nominalnego 9 bln 184 mld 400 mln dolarów (PKB PPP 13 bln 395 mld), *per capita* nominalny 6747 dolarów (*per capita* PPP 9844 dolarów), przy liczbie ludności 1 mld 347 mln. Trzecią gospodarką jest japońska, której PKB nominalny wyniósł, w omawianym roku, 4 bln 901 mld 500 mln dolarów (PKB PPP – 4 bln 698 mld 800 mln dolarów), natomiast *per capita* nominalny 38 491 dolarów (*per capita* PPP 36 899 dolarów), przy liczbie ludności 127 mln 120 tys. osób. Dopiero na czwartym miejscu pojawia się gospodarka europejska, niemiecka.

W 2013 r. PKB nominalne gospodarki Republiki Federalnej Niemiec wyniósł 3 bln 635 mld 900 mln dolarów (PKB PPP – 3 bln 232 mld 500 mln). Nominalny *per capita* to 44 tys. 999 dolarów, a *per capita* PPP 40 tys. 6 dolarów, przy liczbie ludności 80 mln 327 tys. (dane za 2011 r.).¹⁷ Na tle wymienionych gospodarek amerykańska wyraźnie dominuje, zarówno wśród najważniejszych gospodarek Azji, jak i europejskich. Od największej gospodarki europejskiej, jaką jest gospodarka Republiki Federalnej Niemiec, jest 4,6 razy większa. Niemniej, gdy weźmie się pod uwagę wartość PKB całej Unii Europejskiej, wynoszący w 2012 r. 16 bln 630 mld dolarów, to w porównaniu z PKB USA za ten sam rok, o wartości 15 bln 680 mld dolarów, gospodarka unijna jest większa od amerykańskiej o prawie 1 bln dolarów¹⁸.

Niewątpliwie dominacja Stanów Zjednoczonych wiąże się z jej walutą – dolarem, który tradycyjnie wykorzystywany jest w większości transakcji na rynkach międzynarodowych. Ponadto wśród korporacji transnarodowych dominują korporacje amerykańskie, których w 2013 r. było 132. Na drugim miejscu znalazły się korporacje chińskie w liczbie 89, a na trzecim japońskie – 62. Dopiero po japońskich pojawiają się europejskie: na czwartym miejscu francuskie – 31, na piątym niemieckie – 29, na szóstym brytyjskie – 27, na siódmym miejscu szwajcarskie – 14, z tym że liczba południowokoreańskich wynosi również 14. W pierwszej dziesiątce znajdują się jeszcze holenderskie, z liczbą 12 korporacji, a na ostatnim, dziesiątym miejscu, kanadyjskie w liczbie 9¹⁹. W pierwszej dziesiątce znalazło się

¹⁷ www.wikipedia.org/wiki/Stany-Zjednoczone; www.wikipedia.org/wiki/Chin%84ska_Republika_Ludowa; www.wikipedia.org/wiki/Japonia; www.wikipedia.org/wiki/Niemcy [09.05.2014].

¹⁸ Economy/GDP, Countries Compared, www.nationsmaster.com/country-info/status/Economy/GDP [15.05.2014].

¹⁹ www.potiori.com/Fortune_Globe_500.html [09.05.2014].

zatem 306 korporacji transnarodowych z APEC, natomiast z Unii Europejskiej jedynie 99 korporacji (Szwajcaria nie jest państwem członkowskim UE)²⁰.

Członkowie APEC zajmują również czołowe miejsca w wydatkach na B+R. Liderami są tu Stany Zjednoczone i Japonia. O ile Stany Zjednoczone, na przykład w 2003 r. osiągnęły poziom wydatków na B+R w wysokości 284 mld dolarów, a Japonia 114 mld, o tyle dziesięć lat później – w 2013 r., wyniósł on odpowiednio 423 mld i 109,95 mld dolarów (102,7 mld euro)²¹. W przypadku Japonii nastąpił wyraźny spadek, co było głównie spowodowane globalnym kryzysem finansowym z 2008 r., a następnie skutkami trzęsienia ziemi z 2011 r. oraz trzema recesjami w latach 2008–2012²². Mimo to Japonia utrzymuje drugie miejsce w wydatkach na B+R, a według danych za 2012 r., udział firm w poszczególnych krajach w łącznych nakładach na badania i rozwój wyraźnie wskazują na jej dominację (18,9%), zaraz po Stanach Zjednoczonych (35,1%).

Następnie są trzy kraje europejskie: Niemcy – 10,5%, Francja – 5,2%, Wielka Brytania – 4,2%, Szwajcaria 4,2%. Pojawiają się jeszcze w pierwszej piętnastce trzy kraje azjatyckie: Korea Południowa – 3,3%, Chiny – 3,0% i Tajwan – 1,5%; pięć krajów europejskich: Holandia – 2,5%, Szwecja – 1,7%, Włochy – 1,7%, Finlandia – 1,0%, Hiszpania – 0,7% oraz jeden kraj amerykański – Kanada – 0,7%²³. Z przytoczonych danych wynika, że łączny udział firm z krajów Unii Europejskiej (uwzględniając pozostałe kraje unijne z 1,9%) w światowych nakładach na badania i rozwój w 2012 r. wyniósł 25%. Choć jest to dobry wynik, ponieważ UE wyprzedza Japonię plasującą się przed Stanami Zjednoczonymi, to wzięwszy pod uwagę wymienione państwa członkowskie APEC, udział firm z tych krajów wynosi aż 63%. Nawet, gdy uwzględni się tylko członków azjatyckich APEC, to i tak nakłady wynoszą 27,9%, czyli prawie 3% więcej niż w Unii Europejskiej. Niemniej 25% udział firm z państw unijnych w B+R świadczy pozytywnie o jednym z najważ-

²⁰ Jednak według innego źródła, to właśnie UE posiada najwięcej firm transnarodowych – 135, na drugim miejscu Stany Zjednoczone – 132, Chiny 76, a potem Japonia. *The EU in Asia, facts and figures concerning the EU's engagement in the Asia-Pacific*, www.eeas.europa.eu/asem/docs/eu_iu_asia_facts_and_figures_eu.pdf [17.05.2014].

²¹ A. Jankowiak, *Stany Zjednoczone jako ekonomiczny partner państw Azji*, [w] *Ekonomia i międzynarodowe stosunki gospodarcze. Studia azjatyckie*, red. B. Drelich-Skulska, Wrocław 2008, s. 89; M. Dąbrowski, *Inwestycje firm japońskich w B+R, to się oplaca!*, www.polska-azja.pl/2013/1-2/12/m-dabrowski-inwestycje-firm-japonskich-w-br-to-sie-oplaca [10.05.2014].

²² *Gospodarka Japonii kwitnie. „Abenomics” daje efekty*, www.forbes.pl/gospodarka-japonii-kwitnie-abenomics-daje-efekty,artykuly,156579,1,1.html [10.05.2014]. Dług publiczny Japonii rośnie od ponad 20 lat. W 2012 r. osiągnął poziom 220% PKB, natomiast deficyt budżetowy osiągnął w tym samym roku poziom 10% PKB.

²³ *Wydatki firm na badania i rozwój*, Sedlak & Sedlak, na podstawie: „The 2013 EU Industrial B+R Investment Scoreboard”, www.rynekpracy.pl/artykul.php/wpis.754. Zestawienie danych dotyczących inwestycji w B+R przygotowywane jest co roku przez Komisję Europejską. Zestawienie z 2013 r. bierze pod uwagę 2000 firm z całego świata przeznaczających najwięcej na badania i rozwój – ich wydatki wynoszą razem ponad 90% całkowitych środków przeznaczanych na B+R przez przedsiębiorstwa na całym świecie.

niejszych wskaźników rozwoju gospodarczego UE. W przypadku Polski nakłady na B+R okazały się dynamiczne na przestrzeni lat 2002–2010. Skumulowany wzrost ich wartości osiągnął 122,5%, podczas gdy odpowiedni wzrost dla całej Unii Europejskiej w tym samym czasie wyniósł 27,4%. Roczny wzrost wydatków na B+R osiągnął w Polsce średni poziom 10,5%, a średnia europejska w 2011 r. wyniosła zaledwie 1,26%. Jednak stan nakładów na B+R w Polsce jest niski, gdyż w 2011 r. wyniósł jedynie 0,77% polskiego PKB, gdy na przykład w Finlandii 3,78% PKB, w Szwecji 3,35% PKB, a w Niemczech 2,84 PKB²⁴.

Gospodarka amerykańska, jako największa w świecie, jest niezwykle pożądanym partnerem handlowym dla każdego regionu na świecie, w tym dla regionu Azji i Pacyfiku. Z drugiej strony region ten skupia na sobie coraz większe zainteresowanie Stanów Zjednoczonych, kosztem unijnego rynku europejskiego, co wynika z gwałtownego rozwoju Azji i Pacyfiku. Porównując wartość obrotów towarowych Stanów Zjednoczonych z krajami APEC i UE (tab. 4), na przykład za 2008 r., wyniosła ona odpowiednio 2 bln 67 mld 604 mln dolarów i 639 mld 427 mln. Zatem widać wyraźnie, że wartość obrotów towarowych USA z krajami APEC była ponadtrzykrotnie wyższa niż z UE, natomiast w 2013 r. ponad 3,7 razy. Przy czym bilans, w przypadku APEC, jest bardziej niekorzystny dla Stanów Zjednoczonych, ponieważ np. za 2013 r. był on ujemny, w wysokości 509 mld 491 mln dolarów, natomiast z UE jedynie 125 mld 11 mln, czyli mniejszy czterokrotnie. Biorąc jednak pod uwagę proporcjonalną wielkość obrotów, różnica ujemnego bilansu handlowego z obu regionami była niewielka.

Na uwagę zasługują najwięksi partnerzy handlowi USA w APEC i UE, ponieważ rozwój ich gospodarek przyczynia się do wzrostu atrakcyjności tych państw na rynku. W przypadku APEC największe obroty handlowe w 2013 r. Ameryka miała z: Kanadą – 632 mld 424 mln dolarów; Chinami – 562 mld 450 mln; Meksykiem – 506 mld 608 mln, Japonią – 203 mld 678 mln i Koreą Południową – 103 mld 783 mln. Natomiast w przypadku UE: za ten sam rok z: Niemcami – 162 mld 87 mld dolarów; Wielką Brytanią – 99 mld 973 mln; Francją – 77 mld 287 mln; Holandią – 61 mld 875 mln i Włochami – 55 mld 170 mln. Gdy porównamy partnerów Stanów Zjednoczonych obu regionów w przedstawionej kolejności, kraje unijne wypadają bardzo niekorzystnie. Jedynie Niemcy, jako pierwszy partner unijny USA, wyprzedzają pod względem wartości obrotów towarowych dopiero piątą w kolejności gospodarkę południowokoreańską. Porównując wartość obrotów towarowych obu piątek ze Stanami Zjednoczonymi, różnica między partnerami APEC (2 bln 8 mld 943 mln dolarów) a UE (456 mld 392 mln) wyniosła na korzyść tej pierwszej 4,4 razy.

Aby powstrzymać dalsze zwiększanie zaangażowania gospodarczego Stanów Zjednoczonych w ramach APEC, Unia Europejska czyni wysiłki na rzecz wzmacniania więzi transatlantyckich. Niewątpliwie ważną rolę ma tu odegrać

²⁴ *System wspierania wydatków firm na badania i rozwój (B+R) w Polsce na tle innych państw – stan bieżący i wyzwania na przyszłość*, www.paiz.gov.pl/filest/?d_plik+19228 [10.05.2014].

Transatlantyckie partnerstwo handlowe i inwestycyjne (*Transatlantic Trade and Investment Partnership*), którego celem będzie wyeliminowanie cel, barier administracyjnych i regulacyjnych. Ich usunięcie ma przyczynić się do zniesienia istniejących utrudnień dla handlu i inwestycji pomiędzy Unią Europejską i Stanami Zjednoczonymi²⁵.

Tabela 7. Wartość obrotów towarowych USA z krajami APEC (w mln dolarów)

	1989	1996	2002	2008	2012	2013	Bilans za rok 2013
Australia	12 204	15 877	19 563	32 807	40 700	16 775	16 775
Brunei		423	334	226	244	575	541
Kanada	166 762	290 103	370 080	600 641	616 476	632 424	-31 731
Chile	2 706	6 402	6 393	20 053	28 137	27 948	7 221
Chiny	17 745	63 505	147 320	407 505	536 062	562 450	-318 417
Tajpej	35 647	48 368	50 530	61 252	63 206	63 570	-12 293
Rosja		6 923	9 267	36 118	40 080	38 125	-15 795
Filipiny	5 270	14 304	18 256	17 008	17 640	17 665	-862
Hongkong	16 013	23 831	21 992	27 982	42 917	40 085	36 816
Indonezja	4 775.2	12 227	12 199	21 444	25 995	27 966	-9 789
Japonia	138 046	182 794	172 878	204 404	216 347	203 678	-73 389
Malezja	7 614	26 375	34 352	43 686	38 774	40 292	-14 280
Meksyk	52 144	132 089	232 086	367 162	493 501	506 608	-54 303
Nowa Zelandia	2 326	3 191	4 095	5 705	6 663	6 706	-260
Papua Nowa Gwinea		155	113	176	509	298	40
Peru	1 509	3 035	3 502	11 996	15 493	18 178	1 993
Korea Południowa	33 195	49 276	58 147	117 406	101 179	103 783	-20 673
Singapur	16 347	37 063	31 020	43 738	50 751	50 460	12 896
Tajlandia	6 667	18 533	19 653	32 605	36 996	37 994	-14 345
Wietnam		948	2 975	15 690	24 890	29 662	-19 636
APEC ogółem	561 047	935 422	1214 755	2067 604	2396 560	2422 242	-509 491
Unia Europejska		304 827	378 935	639 427	646 567	649 243	-125 011

Źródło: www.census.gov/dforeign-trade/balancec6021.html [10.05.2014].

Negocjacje dotyczące umowy zbudowania największej strefy wolnego handlu i inwestycji przez Atlantyk rozpoczęły się w 2013 r. i mają zakończyć do końca 2015 r.²⁶

²⁵ *Negocjacje umowy handlowej USA - UE powinny zakończyć się w 2015 r.*, PAP, 7 maja 2014, www.wyborcza.biz/biznes/1.100969.15917333.Negocjacje_umowy_handlowej_USA_UE_powinny_zakonczyc.html [15.05.2014].

²⁶ *Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)*, www.euinthes.org/what-we-do/policy-areastrade-investment-and-business/transatlantic-trade-and-investment-partnershi/ [15.05.2014].

Tabela 8. Wartość obrotów towarowych USA z państwami UE (w mln dolarów)

	1994	1996	2002	2008	2012	2013	Bilans za rok 2013
Austria		4 210	6 243	11 106	12 868	13 351	-6 210
Belgia	17 294	19 308	23 133	46 212	46 812	50 743	12 711
Bułgaria				900	758	837	-211
Chorwacja						725	-108
Cypr				231	196	187	100
Czechy				3 948	5 763	5 865	-1 977
Dania	3 336	3 872	4 733	9 157	8 997	8 715	-4 252
Estonia				648	724	721	-129
Finlandia		4 828	4 982	9 664	7 675	7 016	-2 303
Francja	30 318	33 101	47 256	72 889	77 256	77 287	-13 349
Grecja	1 284	1 330	1 698	2 930	1 792	1 691	-217
Hiszpania	8 172	9 779	11 031	23 284	21 318	21 927	-1 454
Holandia	19 588	23 245	28 159	60 842	62 930	61 875	23 434
Irlandia	6 312	8 473	29 183	38 957	40 719	38 205	-24 960
Litwa				1 581	1 931	2 391	-680
Luksemburg	516	450	780	1 524	2 452	2 503	1 215
Łotwa				622	761	769	222
Malta				532	648	748	324
Niemcy	50 973	62 440	89 135	152 002	157 502	162 087	-67 202
Polska				6 717	7 965	8 801	-1 009
Portugalia	1 953	1 977	2 534	5 097	3 706	3 666	-1 996
Rumunia				2 155	2 450	2 457	-963
Słowacja				1 849	2 115	2 072	-1 482
Słowenia				776	869	848	-301
Szwecja		10 583	12 369	17 517	15 465	13 469	-4 847
Węgry				4 554	4 767	5 498	-2 031
Wielka Brytania	51 957	59 941	73 950	112 186	109 813	99 973	-5 263
Włochy	21 985	27 122	34 277	51 596	55 036	55 170	-22 146
Unia Europejska ogółem	230 972	270 649	369 463	639 476	653 288	649 587	-125 084

Źródło: www.census.gov/dforeign-trade/balancec6021.html [10.05.2014].

Unia Europejska i Stany Zjednoczone, doświadczone globalnym kryzysem gospodarczym, spodziewają się po nowym porozumieniu poprawy sytuacji gospodarczej Ponadto, jak podkreślił główny negocjator umowy ze strony unijnej Ignacio Garcia Bercero, chodzi nie tylko o zwiększenie bilateralnej wymiany gospodarczej, ale wiąże się ona także z interesem globalnym²⁷. Z kolei główny negocjator

²⁷ *Ibidem*; *Negocjacje umowy handlowej USA–UE powinny zakończyć się w 2015 r.* [15.05.2014].

ze strony USA, Dan Mullaney, podkreślił, że zniesienie istniejących barier dla od dawna ściśle współpracujących ze sobą obu stron, umożliwi zrealizowanie ważnego celu, jakim jest stworzenie 13 mln nowych miejsc pracy (podawana jest także liczba 15 mln miejsc pracy, po połowie dla każdej ze stron).

Mullaney dodał też, że w Stanach Zjednoczonych, dzięki umowie, spodziewanych jest 3 mld dolarów bezpośrednich inwestycji zagranicznych²⁸. Obecnie wartość wymiany towarów i usług między obu partnerami wynosi dziennie 2 mld euro. Łączna wartość inwestycji amerykańskich w UE wynosi trzy razy więcej niż w całej Azji, a unijnych w USA jest ośmiokrotnie więcej niż w Chinach i Indiach razem wziętych²⁹.

Umowa handlowa pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i Unią Europejską ma być największym globalnym porozumieniem gospodarczo-handlowym w historii i ma objąć jedną trzecią światowego handlu. Należy w tym miejscu dodać, że obaj partnerzy mają udział w 52% światowego PKB oraz w 40% globalnej produkcji³⁰.

Największe globalne porozumienie gospodarczo-handlowe niewątpliwie jest ważnym narzędziem bardziej dynamicznego rozwoju gospodarczego, który ma wyraźnie wpłynąć na wzrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które ulegały niekorzystnym spadkom po wybuchu światowego kryzysu gospodarczego oraz ma wpłynąć, w perspektywie, na redukcję długu publicznego obu stron.

Najwyższy historyczny światowy poziom BIZ został osiągnięty w 2007 r. – 2 bln 170 mld dolarów. Wśród krajów najwięcej inwestujących znalazły się: Stany Zjednoczone – 419 mld dolarów, Japonia 114 mld i Wielka Brytania – 107 mld. Przy czym Unia Europejska, jako całość jest największym światowym inwestorem zagranicznym. W 2011 r. zagraniczne inwestycje UE wyniosły 557 mld dolarów, tj. 36% światowych inwestycji zewnętrznych. Jednak należy podkreślić, że w roku 2008 światowe inwestycje zewnętrzne Unii Europejskiej wyniosły 51%³¹. W roku 2012 inwestycje USA w UE były trzykrotnie większe niż całkowite BIZ USA w całym regionie Azji i Pacyfiku. W tym samym okresie BIZ UE w Stanach Zjednoczonych były prawie cztery razy większe niż łączne inwestycje regionu Azji i Pacyfiku w USA. W skali globalnej, zarówno UE, jak i USA są największym partnerem handlowym i inwestycyjnym dla prawie wszystkich krajów w świecie³².

Dług publiczny w pierwszym kwartale 2013 r. w strefie euro osiągnął rekord 92,2% PKB, tj. 11 bln 400 mld euro. W całej strefie unijnej w tym samym roku

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*; *EU-US Relations: Trade and Investment*, www.euinthes.org/what-we-do/policy-area/trade-investment-and-business/transatlantic-trade-and-investment-partnership/ [17.05.2014].

³¹ *Foreign direct investment*, OECD Factbook 2013: Economic, Environmental and Social Statistics, www.oecd-library.org/sites/facbook-2013--en/04/02/01/index.html?ternId=/content/chapter/facbook-2013-34-ne [17.05.2014].

³² *Trade and Investment. The EU-US Economic Partnership: A Defining Feature of the Global Economy*, www.euinthes.org/what-we-do-trade-and-investment/ [17.05.2014].

dług publiczny osiągnął poziom 93,4% PKB³³. W Stanach Zjednoczonych 12 grudnia tego samego roku dług społeczeństwa osiągnął w przybliżeniu poziom 12 bln 312 mld dolarów, co stanowiło 73% PKB, jednak dodając do niego wewnętrzny portfel akcji rządowych w wysokości 4 mld 900 mld dolarów, łączny dług publiczny wyniósł 17 bln 226 mld dolarów³⁴.

Z problemem większego długu publicznego, niż USA i UE, boryka się gospodarka japońska. W 2012 r. osiągnął on poziom 220% PKB. Z kolei deficyt budżetowy Japonii w 2012 r. osiągnął poziom 10% PKB³⁵.

Jak wynika z powyższych danych, jednym z ważnych wniosków, który się narzuca, staje się sprawa konsekwentnej redukcji długu publicznego. Jego efektywna redukcja wiąże się ze zdynamizowaniem stosunków gospodarczych, szczególnie w obszarze wykazującym największą dynamikę wzrostu gospodarczego, jakim jest region Azji i Pacyfiku. Doskonale rozumieją to zarówno Amerykanie, jak i Europejczycy. Stąd m.in. zaangażowanie UE w tej części świata. Szczególnym przykładem jest tutaj międzyregionalne forum ASEM (*Asia-Europe Meeting*), którego pierwszy szczyt odbył się w 1996 r. w Bangkoku (Tajlandia)³⁶.

W 2012 r. UE wykazała szczególnie aktywnie zaangażowanie w Azji, co wyrażało się m.in. bezprecedensową ilością spotkań na wysokim szczeblu, które zostały uwieńczone 9 szczytem ASEM w Laosie. Pod wieloma względami 2012 r. został uznany „Rokiem Azji” w Unii Europejskiej³⁷. Poza kwestiami dotyczącymi polityki, praw człowieka i bezpieczeństwa, UE łączy z Azją interesy handlowe, finansowe i energetyczne. Na przykład w 2011 r. import UE od azjatyckich partnerów ASEM wyniósł 33,4%, natomiast eksport do nich był na poziomie 38,2%, co oznacza, że Azja jest największym partnerem handlowym Unii Europejskiej – 42,5% całkowitych obrotów³⁸. Chiny są największym źródłem importu i drugim najlepszym klientem dla UE, Japonia zajmuje 6 miejsce w obu kategoriach, Indie 8, Korea Południowa, odpowiednio, 10 i 11. Dla azjatyckich partnerów strona unijna jest największym partnerem handlowym, jeśli chodzi o eksport i import. W dalszej kolejności są to Chiny (po USA), Japonia, Korea Południowa, Hongkong, Malezja, Singapur (po nim Australia), Indonezja i Tajlandia. UE jest także znaczącym inwestorem w Azji – w 2010 r. poziom unijnych inwestycji zewnątrz-

³³ *EU debt reaches all-time high of \$11,4 trillion*, www.rt.com/business/eu-debt-high-qul-459 [17.05.2014]; *Dług publiczny krajów UE sięgnął niemal 11,3 bln euro*, www.wyborcza.biz/Gieldy/1,122116,14828117.Dlug_publiczny_krajow_UE_siegnal_11_3_b.m_euro_html [17.05.2014].

³⁴ www.en.wikipedia.org/wiki/National_debt_of_the_United_States [17.05.2014].

³⁵ *Gospodarka Japonii kwitnie...*

³⁶ ASEM składa się obecnie z 28 państw członkowskich UE, Komisji Europejskiej, dziesięciu członków ASEAN, Sekretariatu ASEAN, Chin, Japonii i Republiki Korei od 2008 r., Indii, Mongolii, Pakistanu, Australii, Rosji i Nowej Zelandii od 2010 r. oraz od 2012 r. Bangladeszu, Norwegii i Szwajcarii. Głównymi częściami procesu ASEM są tzw. filary: polityczny, gospodarczy, społeczny, kulturowy i edukacyjny. www.wn.wikipedia.org/wiki/Asia%E2%80%93Europe_Meeting [17.05.2004].

³⁷ *The UE in Asia, facts and figures concerning...*

³⁸ *Ibidem*.

nych wyniósł 17,%. Ponadto zaangażowana jest ona w podpisywanie umów o partnerstwie i współpracy. Takie porozumienia zostały podpisane z Indonezją, Wietnamem i Filipinami. Natomiast od 1 lipca 2011 r. weszło w życie Porozumienie o strefie wolnego handlu UE–Korea, które jest pierwszym takim porozumieniem z krajem azjatyckim. Na temat stref wolnego handlu trwają negocjacje UE z Indiami, Singapurem, Malezją i Wietnamem. Unia pozostaje gotowa do rozciągnięcia takiej strefy na cały ASEAN, kiedy to będzie realne i stworzenia jej także z Japonią. Również strona unijna zamierza prowadzić negocjacje na temat porozumień inwestycyjnych, szczególnie z Chinami³⁹.

Według strony unijnej, łączny efekt zaplanowanych wszechstronnych porozumień handlowych z ASEAN, Indiami, Japonią i inwestycyjnej umowy z Chinami, ma przynieść dodatkowo 55 mld euro (0,43% PKB UE), i dodatkowe 72 mld euro unijnego eksportu oraz potencjalnie ma stworzyć do 1 mln 200 tys. miejsc pracy na terenie Unii⁴⁰. Obecność UE wyraźnie jest także widoczna na płaszczyźnie oficjalnej pomocy rozwojowej (ODA – *Official Development Aid*). W 2011 r. Unia Europejska i jej państwa członkowskie były największym donatorem ODA w całości, w wysokości 53 mld 150 mln euro, tj. dwukrotnie więcej niż Stany Zjednoczone – 22 mld 100 mln euro. Komisja Europejska przeznaczyła w latach 2007–2013 oficjalnej pomocy rozwojowej krajom azjatyckim w wysokości 5 mld 187 mln euro (*Development Cooperation Instrument – Asia*)⁴¹.

Podsumowanie

Dynamika trwałego wzrostu gospodarczego APEC, od chwili powstania w 1989 r. pomimo dwóch kryzysów gospodarczych, jest wyraźna i nic nie zapowiada, aby w perspektywie najbliższych lat nastąpiło poważniejsze jej zahamowanie. Jest wręcz przeciwnie. Świadczą o tym zarówno przytoczone wskaźniki gospodarcze, obejmujące lata 1989–2012, jak i wzrost liczby członkowskich gospodarek w tym czasie. W przypadku wskaźników gospodarczych: wartość PKB nominalnego, jak i parytetu siły nabywczej wzrosła odpowiednio prawie 4 razy i ponad 4 razy; PKB *per capita* odpowiednio prawie 3 razy i ponad 2,5 raza, co jest ogromnym sukcesem biorąc pod uwagę wzrost demograficzny w krajach azjatyckich; siedmiokrotny wzrost wartości obrotów handlowych towarów i usług członków APEC; ponad 6,5-krotny wzrost wartości obrotów towarowych wewnątrz APEC; ponad 3-krotny wzrost zewnętrznych strumieni BIZ i prawie 3-krotny wewnętrznych strumieni BIZ; wzrost wydatków na B+R, czy zwiększająca się liczba porozumień o strefach wolnego handlu, nie wspominając o aktywności dużej liczby korporacji transnarodowych w regionie Azji i Pacyfiku. Atrakcyjność APEC spowodowała przycią-

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

gnięcie nowych gospodarek. O ile w 1989 r. gospodarek członkowskich było 12, o tyle obecnie jest ich 21. Podsumowując, forum stworzyło lepsze warunki życia dla 2 bln 800 mld ludzi.

Jednak gospodarka UE nadal jest jednym z najważniejszych filarów gospodarczych na świecie, pomimo przeżywanego od kilku lat kryzysu, z którego wydaje się już wychodzić. Należy podkreślić, że gospodarka unijna ciągle jest większa od amerykańskiej, a ponadto od wielu lat jest z nią mocno związana. Dobrym przykładem takiego związku jest wysoki poziom obustronnych inwestycji. Aby jednak utrzymać i zintensyfikować tempo wzajemnych relacji gospodarczych, UE musi ciągle zwiększać atrakcyjność swojej gospodarki. Ważnym elementem tej polityki jest tu zwiększanie wydatków na B+R, które Unia w ostatnim czasie wyraźnie zwiększa.

Niewątpliwie ważnym narzędziem zwiększenia atrakcyjności rynku unijnego będzie podpisanie i wdrożenie porozumienia o Transatlantyckim partnerstwie handlowym i inwestycyjnym między UE i USA. Rzecz jasna, te i inne działania nie zapobiegą wzrastającemu zaangażowaniu gospodarczemu USA w regionie Azji i Pacyfiku, ponieważ stanowi on ważny czynnik stymulujący rozwój gospodarki amerykańskiej. Również Unia Europejska doskonale zdaje sobie sprawę, że jej ekspansja gospodarcza w tym regionie świata przyniesie wymierne korzyści i pozwala tym samym na zachowanie statusu jednego ze współczesnych filarów gospodarki światowej.

The dynamic development APEC the challenge for transatlantic ties

The article, in first part, focuses on the dynamic development economic APEC with the regard of the most important economic indexes. Then, they are compared with the economic indexes of UE. Second part of the article focuses on the chosen aspects of the economic relations of the USA within APEC and with UE. The author underlines in this part the huge meaning of the American economy for her partners development, both Asiatic, how and European. Moreover, it clearly was stressed, that if UE develops economic relations intensively both with United States, how and states from the region of Asia and Pacific Ocean within ASEM, European Union will keep the status of one of the most important pillars of the world economy in the closest future.

Key words: APEC, EU, USA, economic relations, the competition, the development